

Доц. др *Саша МИЈАЛКОВИЋ*
Криминалистичко-полицијска академија, Београд

Организовани криминал као претња националној безбедности

UDK: 343.9.02:355.45

***Апстракт:** Организовани криминал је једна од најозбиљнијих савремених невојних претњи националној и међународној безбедности. Када је реч о угрожавању националне безбедности, евидентни су деструктивни ефекти по све сфере друштвеног и државног живота. С обзиром на то да је реч о опште познатој категорији безбедносно-криминалистичке теорије и праксе, овом приликом неће бити посвећена нарочита пажња његовом теоријском и нормативном одређењу. У раду ћемо настојати да осветлимо теоријске и практичне моделе актуелне кохабитације и корелације овог и других безбедносних проблема, као и њихов угрожавајући утицај на националну безбедност.*

***Кључне речи:** организовани криминал, национална безбедност, угрожавање националне безбедности.*

Увод

Уз тероризам, организовани криминал је најозбиљнија невојна претња човечанству. Готово ниједна држава није „имуна на ову пошаст“. У *ширем* смислу, то су облици криминалног деловања које одликује постојање криминалних организација и организованог приступа у вршењу кривичних дела, с циљем прибављања противправне имовинске користи. У *ужем* смислу, то су облици организованог криминалног деловања код којих су успостављене везе између шефова криминалних организација и појединаца из структуре државне власти (Бошковић, 1998:7).

Реч је о трајном криминалном подухвату који се рационално обавља ради профита од нелегалних активности, а његово трајно постојање одржава се коришћењем силе, претњама, контролом монопола и/или корупирањем јавних службеника. Дакле, примарни елементи организованог криминала су: постојање трајне криминалне организације; рационално криминално деловање; стицање профита као крајњи циљ криминалног деловања и коришћење силе или претњи и прибегавање корупцији ради реализације циљева и очувања имунитета од примене права (Albanese, 2000:413).

Једна од „мета организованог криминала“ је и национална безбедност, која спада у тзв. *традиционалне приступе безбедности*.¹ Према *ортодоксној верзији* овог концепта, у фокусу безбедности је држава, односно њен „опстанак“, виталне вредности (суверенитет, територијални интегритет, политичка независност, опстанак државе, национално јединство) и државни интереси у спољној политици. Примарно средство у (само)заштити државе су њена војна и економска моћ. Највећом претњом националној безбедности сматран је оружани напад споља или различити облици „субверзија изнутра, које су потпомогнуте споља“. У том смислу, безбедност је поистовећивана са тзв. *спољном безбедношћу земље*. Због тога се овакав приступ назива још и *државоцентричним* приступом безбедности.

Савремено – *проширено схватање националне безбедности* (тзв. *свеобухватна – интегрална национална безбедност*) подразумева синтезу безбедности грађана² и безбедности државе, али и допринос државе међународној и глобалној безбедности. Реч је о извесном стању заштићености виталних вредности и интереса, које се оптимизира функцијом државног и недржавног сектора националног система безбедности, и то не само од војних, него и од невојних претњи безбедности каква је организовани криминал.

Конкретније, *национална безбедност је стање несметаног остваривања, развоја, уживања и оптималне заштићености националних и државних вредности и интереса које се достиже, одржава и унапређује функцијом безбедности грађана, националног система безбедности и наднационалним безбедносним механизмима, као и одсуство (појединачног, групног и колективног) страха од њиховог угрожавања, те колективни осећај спокојства, извесност и контрола над развојем будућих појава и догађаја од значаја за живот друштва и државе*.

Референтне вредности су првенствено мир, слобода, права и безбедност људи и друштвених група; квалитет живљења; национално јединство, достојанство, понос и идентитет; здрава животна средина; енергетска стабилност, економски и социјални просперитет; информациони ресурси; правни поредак и владавина права; територијални интегритет; политичка самосталност и опстанак државе и друштва. Референтни интереси су у функцији референтних вредности.

¹ О неким поимањима националне безбедности више у: Савић, А., (2007), *Национална безбедност*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.

² Под безбедношћу грађана подразумевамо стање личног (физичког, менталног и здравственог) интегритета и имовинског (имовинскоправног, економског и социјалног) статуса појединца и његове породице.

Манифестовање савременог организованог криминала

Форме организованог криминалног деловања су бројне. Начелно, могу да се сврстају у две групе:

- кривично дело организовања криминалне групе – удружења (које се јавља у два облика: организовање злочиначког удружења, за шта је одговоран организатор, и приступање и деловање у оквиру злочиначког удружења, за шта су кривично одговорни сви чланови криминалног удружења) и
- скуп кривичних дела која чине припадници криминалног удружења (Шкулић, 2003:58).

Злочини из друге групе могу да се поделе на:

- криминал тзв. *првог прстена*, који је усмерен ка стицању противправне имовинске користи, због чега се назива и *крими бизнисом*. Реч је о доминантној групи кривичних дела међу којима се издвајају кријумчарење оружја, дроге, аутомобила и миграната, трговина људима, проституција, изнуде, рекет, економски криминал итд.;

- криминал тзв. *другог прстена*, усмерен ка застрашивању, успостављању монополског положаја на одређеној територији или илегалном тржишту и елиминисању опасности по криминално удружење (претње, уцене, убиства, корупција, фалсификовање исправа и сл.). Циљ му је омогућавање несметаног вршења „крими бизниса“. Због улоге помоћног или неопходног средства у стицању профита, може се назвати још и *инструменталним криминалом*;

- криминал тзв. *трећег прстена* има за циљ уклањање последица и онемогућавање откривања „крими бизниса“ и „инструменталног криминала“. Избегавање кривичне одговорности захтева уништавање предмета, трагова, доказа и средстава кривичних дела, односно застрашивање, поткупљивање или убиство сведока, полицајаца, тужилаца и судија. Најчешће вршена кривична дела су прање новца, утаја пореза, фалсификовање исправа, корупција, принуда, уцена, убиство и слично. Стога може да се назове још и *криминалом прања криминала* (Мијалковић, 2003:143), и

- тзв. *коллатералне деликте* које чланови криминалне групе чине независно од циља постојања и деловања групе (нпр., незаконито набављање, ношење и држање ватреног оружја, силовање, насилничко понашање и сл.), (Милошевић, 2003:16).

Савремени организовани криминал све више поприма међународне димензије, чиме стиче способност да и споља утиче на безбедност и стабилност државе. Очигледно је да је еволуирао, те да га на прагу XXI века одликује:

- умрежавање криминалних група у националним границама – тзв. *криминална кооперација*;

– „подизање“ активности појединих криминалних група или мрежа са националног на наднационални ниво – тзв. *интернационализација криминалних активности*;

– успостављање партнерства криминалних група и мрежа из једне земље са криминалним групама и мрежама које делују на подручју других земаља – тзв. *интернационализација криминалне кооперације*;

– стварање транснационалних илегалних тржишта организованог криминала, тзв. *глобализација криминалних тржишта*, и

– све већа деструктивност по вредности и интересе појединца, друштва, држава и међународне заједнице.

Осим деловања у ширим географским оквирима³, приметно је да је некадашњу *специјализацију* за поједине видове злочина заменило тзв. *сваштарење*, могућност да се више различитих врста илегалних „роба и услуга добије и/или наручи“ на једном месту. Очигледно је и појављивање нових облика криминала који нису типични за „стару мафију“, попут илегалне трговине црвеном живом, нуклеарним материјалом и отпадом, биолошким агенсима, генетским материјалом, људским ткивима и органима, високотехнолошког криминала итд. Истовремено, дошло је и до реституције злочина за које је сматрано да су искорењени и заборављени, попут трговине људима.

Очигледан је и повишен степен друштвене опасности због интеракције и стицаја више кривичних дела, прекршаја и привредних преступа у којима учествује више појединаца, група, правних лица, па и припадника државних органа и међународних организација. Многи облици криминала су повезани, испреплетани и у (ин)директној корелацији: нпр., приликом кријумчарења украдених аутомобила кријумчаре се оружје, дрога и људи, од тако стеченог профита финансирају се терористичке организације, у чему, поред криминалних група, учествују и представници обавештајних служби и различитих хуманитарних организација (Арнаутовски, 2002:92). Значи, организовани криминал је све чешће „трансмисионни“, фактор повезивања различитих безбедносних претњи.

Илегално стечен профит је баснослован, што криминална удружења мотивише и охрабрује да прошире своја „пословања“. У ту сврху развијена је извесна *криминална економија*: механизми извршења кривичних дела детаљно су разрађени како би профит био максималан, а губици, лични напори и ризик минимални (тзв. *економичност злочина*). То се

³ Према *Конвенцији Уједињених нација против транснационалног организованог криминала* (Службени лист СРЈ – Међународни уговори, број 6/2001, чл. 3), кривично дело је транснационалне природе уколико је: учињено у више држава; учињено у једној држави, али је већи део припрема, планирања, руковођења или контроле обављен у некој другој држави; учињено у једној држави, али је у њега укључена група за организовани криминал која се бави криминалним активностима у више држава; учињено у једној држави, али су битне последице наступиле у некој другој држави.

„покрива“ тзв. (писаним или неписаним) *криминалним књиговодством* којим се евидентирају улагања, издаци, губици, зараде, дуговања итд.

Видови савременог организованог криминала су бројни, а међу њима су израженији: економски и корпорацијски криминал, наркомафија, кријумчарење оружја, трговина људима, кријумчарење миграната, секс мафија (проституција, порно-мафија), аутомафија, крађа и кријумчарење старина и уметнина, коцкарска мафија, урбанистичка и грађевинска мафија, трансплантациона мафија, беби-мафија, фармакомафија, погребна мафија, фалсификовање новца и хартија од вредности, рекет, разбојништва, криминал војних структура, просветна мафија, друмска мафија, стечајна мафија, царинска мафија, дуванска мафија, нафтна мафија, струјна мафија, ђубретарска мафија, просветна мафија итд.⁴ Организовани криминал инфилтриран је у готово све сфере друштвеног и државног живота, па је реално очекивати „развој нових крими бизниса“.

Еволуција и нове угрожавајуће димензије организованог криминала

За разлику од некадашњег организованог криминала чији је примарни мотив био стицање профита, данашњи криминалци имају и друге аспирације. Финансијска моћ и позиције у политичком, привредном и локалном сектору користе се за ваниституционалне, ванправне, неетичке и друге утицаје на државу, односно за узимање положаја у друштву који се не могу стећи учествовањем у регуларним демократским процесима. Нова „негативна енергија“ организованог криминала угрожава безбедност многих земаља, па и међународне заједнице.

Приметна је веза организованог криминала са политичком и економском елитом, али и са новим центрима финансијске моћи (тзв. *тајкуни*), односно са извесним облицима политичког, економског и еколошког криминала.

За легализацију илегалног профита и за оснивање и приватизацију привредних субјеката неопходна је помоћ из структура државне администрације. Реч је о представницима државних органа власти на свим нивоима (из владе, министарстава, полиције, судства, тужилаштва, привредних структура) који за противуслуге и новац помажу криминалним групама. Њихови припадници су заштићени од државне репресије, и то избегавањем кривичног гоњења, изрицањем ослобађајућих, условних или минималних пресуда и скраћивањем казни затвора. Најопаснији су случајеви криминализације појединих, па и већине чланова владе (тзв. *државни криминал*). Одлуке високе политике могу да штите, па и стимулишу

⁴ Термин мафија коришћен је у жаргону, као синоним за вид организоване криминалне делатности.

делатности организованог криминала, чиме постају „квасилегалне“ и имуне од санкција унутрашњег права. Таква пракса је била изражена у више земаља.

Стога су и јасна настојања организованог криминала да се *инфилтрира у политички систем* многих земаља, што чини финансирањем предизборних кампања извесних политичких струја, односно корупцијом или застрашивањем гласачког тела и политичких фактора. Тиме се економска моћ трансформише у политичку, постигнуте политичке позиције користе за увећање економске моћи, а „прљави“ капитал легализује и „оплођује“.

Посебно забрињава инфилтрација организованог криминала у (међународне) невладине организације и злоупотреба њихових финансијских средстава за илегалне, али и легалне делатности, пре свега кроз разне тендере.

Уочљива је и веза криминалних група са бившим и актуелним припадницима, па и руководиоцима државних снага безбедности. То се односи и на нашу земљу: знања и вештине које су стекли на обуци и у оружаним конфликтима широм бивше СФРЈ, и поседовање најсавременије опреме и оружја омогућили су им стицање извесног „рејтинга“ у криминалном миљеу, који су вешто „уновчили“. Услуге су различите, од пружања физичког обезбеђења, „спровођења“ кроз полицијске рације и контроле, транспортовања предмета кривичних дела, преко „саботирања“ истрага и кривичних поступака, до неутралисања опасности и конкуренције хапшењем, убиствима итд.⁵

Приметно је да организовани криминал спроводи и деструктивну психолошко-пропагандну делатност преко медија (радио, телевизија, новине) које на разне начине оснива, финансира и контролише. Тиме се врши изванпритисак на јавно мњење, на законодавне, извршне и судске органе, на супарнике из криминалног миљеа, на потенцијалне сведоке итд.

Организовани криминал је посебно деструктиван по *економско-финансијску безбедност државе и друштва*. Привредни и буџетски системи трпе огромну штету због сиве економије, прања новца и утаје пореза, што угрожава националну безбедност стварањем социјалне напетости, незадовољства, политичке нестабилности, буџетског дефицита. Привилеговањем положаја криминалних група у приватизацији привредних субјеката угрожавају се и економска и социјална безбедност запослених

⁵ Ове наводе потврђује убиство српског премијера др Зорана Ђинђића 12. марта 2003. године које је извршила криминална група у чијем су се саставу налазили командант и помоћник команданта Јединице за специјалне операције Безбедносно-информативне агенције Републике Србије, што је, између осталог, довело и до распуштања и укидања Јединице. Анализу садржаја прве „Беле књиге о организованом криминалу у Србији“ види у: Маринковић, Д., (2007), *Борба против организованог криминалитета у Републици Србији у периоду транзиције*, у: “Криминалитет у транзицији: феноменологија, превенција и државна реакција”, Институт за криминологију и социологију истраживања, Београд, стр. 467–469.

и њихових породица. Несрећа је већа уколико се тако присвојени капитал изнесе из земље.

Неке међународне криминалне организације поседују капитал који је већи од националних бруто доходака или буџета многих земаља. То им омогућује да спречавају транзицију ка демократији, ограничавају лична права и слободе, онемогућују економију отвореног тржишта и легалне стране инвестиције, ограничавају слободне изборе и слободу штампе, те да прете финансијској безбедности земаља (Кокољ, 1996:45, 53). Интересантан је податак ММФ по којем је обим профита стеченог организованим криминалним активностима у свету порастао са осамдесет пет милијарди америчких долара у 1988. години на импозантних пет хиљада милијарди долара у 1998. години (Hough, 1998:252). Према другим подацима, крајем XX века, „глобални бруто криминални производ“ достигао је износ од трилион америчких долара, што је, с изузетком САД и Јапана, више него иједан бруто друштвени производ који је остварен у некој сувереној држави на планети (Симић, 2002:40).⁶

Даље, организовани криминал је неретко ослонац и логистика деловања домаћим и страним обавештајним службама у обављању обавештајних задатака и извесних „прљавих“ послова. Распон ангажовања организованог криминала може се кретати од класичног прикупљања обавештајних података, преко организовања илегалних улазака у земљу и излазака из ње припадницима и сарадницима обавештајних служби, обезбеђења фалсификованих докумената, уступања веза и оперативних позиција у структурама државне администрације, до набавке и достављања ватреног оружја и експлозивних направа за спровођење, или самог спровођења субверзивних активности обавештајних служби (атентати, отмице и сл.). Због тога и не изненађује чињеница да су у прошлости многи познати криминалци поседовали „службене легитимације и значке тајних полиција“.

Честа је и веза организованог криминала са тероризмом, односно са организаторима и учесницима у оружаном побунама и другим облицима политичког криминала. Иако се често заступа теза да је тероризам један од видова организованог криминала, са сигурношћу можемо констатovati да њихова релација може да буде искључиво на нивоу *повезаности, не и поклапања*.⁷ Наиме, организовани криминал је вид имовинског – класичног криминала, лукративног и неидеолошког карактера, док су мотиви и циљеви терориста идеолошко-политичког карактера. Терористи

⁶ У САД трилион је милион на други степен, односно десет на дванаестом степену. У нашој земљи то је десет на осамнаестом степену.

⁷ Добро организоване и велике криминалне групе често прибегавају терору, односно терорисању локалног становништва, представника привреде и локалних власти континуираним застрашивањем, „спровођењем правде“, рекетирањем, „прописивањем норми понашања“ итд. Међутим, ова појава (терор) не може се поистоветити са тероризмом.

поткопавају државу, нападајући власт, док организовани криминал тежи да „тихо оствари свој профит“, прибегавајући корупцији и застрашивању носилаца власти. Међутим, традиционална разлика између терориста и криминалаца ишчезава. Криминалци у појединим случајевима прибегавају политичком насиљу да би заплашили владине службенике, а терористи прибегавају методама организованог криминала не би ли стекли профит.⁸

Веза између организованог криминала и тероризма постоји у случајевима када:

– организовани криминал својим илегално стеченим профитом финансира терористичке организације или групе, или преко „фасадних предузећа и оф-шор компанија“ посредује у финансијским трансакцијама терориста и финансијера;

– организовани криминал кријумчари наоружање и опрему за потребе терористичких покрета и/или кријумчари стране плаћенике и терористе до земље у којој делује терористичка организација;

– терористичке организације, самостално или у сарадњи са криминалним групама, предузимају извесне организоване криминалне активности, како би обезбедиле материјална и војна средства за извођење терористичких аката;

– организовани криминал, са израженим политичким аспирацијама, прибегава тероризму како би непосредно дошао или довео своју „политичку струју“ на власт.

Школски пример оваквог модела криминалне сарадње су корелације албанског организованог криминала са терористичком Ослободилачком војском Косова и Албанском националном армијом. Наиме, албански организовани криминал је пружао и пружа финансијску помоћ овим организацијама од профита стеченог кријумчарењем дроге, оружја, људи, трговином људима, проституцијом и рекетирањем привредника и становништва у земљи и иностранству; наоружава их прокријумчареним оружјем из Албаније и других земаља; кријумчари терористе „добровољце“ и „плаћенике“ из исламских земаља на Косово и Метохију. Осим тога, истим средствима финансира се откуп кућа и имања неалбанског становништва; приватизација српских предузећа и лобирање и корумпирање представника међународних организација за независност наше јужне покрајине.

Спрега организованог криминала и тероризма је најчешће *функционална*, када се организовани криминал ставља у функцију тероризма. Ис-

⁸ Примери за то су бројни, попут атентата на судије које су судиле припадницима Картела Меделин и сицилијанске Мафије. Супротно, „Блистави пут“ у Перуу профитирао је штитећи узгајиваче и пошиљаче дроге од владиних снага, а Војска Шана из Бурме је током година прерасла из револуционарне организације у нешто више од групе препродаваца дроге (Viotti, Kauppi, 1997:173–175).

товремено, веза може да буде и *инструментална*, када се терористичке групе баве организованим криминалом, и обрнуто – када организовани криминал предузима терористичке активности. Без обзира на то што се у одређеним ситуацијама исти субјекти баве и тероризмом и организованим криминалом, „линија“ између ова два вида криминалних делатности, као и виности, умишљаја и кривичне одговорности извршилаца кривичних дела, јасна је и недвосмислена.

Иначе, конфликтне ситуације, нарочито ако су ескалирале оружаним насиљем (оружане агресије, грађански ратови, оружане побуне, тероризам масовних размера) представљају посебно значајне етиолошке чиниоце организованог криминала. Овде, поред званичних и редовних јединица оружаних снага, делују и разне паравојне и терористичке формације које су основале или у чијим су редовима криминалне групе. Овакве формације неретко криминално делују вршећи крађе, тешке крађе, изнуде, разбојништва и разбојничке крађе, отмице, рекет и слично. Исте групе неретко грубо крше међународно ратно и хуманитарно право, па нису ретки случајеви приписивања ратних злочина организованим криминалним групама које делују под „маском“ патриотских добровољачких јединица.

Приметна је и *динамичност структуре криминалних група*: традиционално пирамидално устројство, са строгом хијерархијом и поделом дужности смењено је с више малих „пирамида“ повезаних заједничким интересима, у виду тзв. *криминалних мрежа*. То је одговор на све енергичније напоре државе да искорени криминал, односно прилагођавање потребама нових криминалних делатности. Ово знатно успорава функцију националног система безбедности: временом долази до поделе послова и територије међу „уситњеним“ криминалним групама које настоје да увећају своју моћ; разоткривањем једне, остале криминалне групе су заштићене; међусобна оружана разрачунавања усложњавају укупну безбедносну проблематику; мања је вероватноћа разоткривања малих криминалних група; долази до одвајања легалних финансијских управљачких делатности од оних које су повезане са криминалним делатностима итд.

Као и у већини бивших земаља реалсоцијализма, и органи формалне социјалне контроле наше земље нису били организационо и функционално спремни да благовремено и адекватно реагују. Разлог томе је и тај што је у социјалистичким земљама, традиционално, негирано постојање организованог криминала, уз образложење да је он продукт капиталистичких друштава. Такво стање је захтевало доношење нове и адекватне законске регулативе која се односила на инкриминисање појединих облика и садржаја криминалних активности, као и на реорганизацију државних органа који су добили проширена и нова овлашћења.

Последице организованог криминала по грађане и националну безбедност

Организовани криминал је све озбиљнија претња правној држави, демократији, владавини права, међународном миру и стабилности. Код све већег броја земаља расте политички приоритет решавања овог проблема. Иако се, према неким схватањима, томе мора приступити примарно или искључиво из аспекта националне безбедности и заштите националних интереса, нипошто се не смеју занемарити интереси и вредности људске и међународне безбедности (Piccarelli, 2008:462–464).

Негативни ефекти организованог криминала манифестују се кроз најмање три димензије државног и друштвеног живота: људску, економску и безбедносну (у ужем смислу):

– *људска димензија* везана је за кршење људских права многих директних и индиректних жртава организованог криминала. Проблем је тим већи што многе државе још увек нису конципирале посебне стратегије за превенцију и сузбијање организованог криминала, односно за заштиту људских права потенцијалних и актуелних жртава, што најчешће условљава њихову примарну, секундарну и терцијалну виктимизацију;

– *економска димензија* односи се на ефекте организованог криминала који додатно продубљују неповољне чиниоце економске транзиције који су узрок и услов његовог настанка. О ефектима економске штете појединца, друштва, државе и међународне заједнице није неопходно полемисати, и

– *безбедносна димензија* тиче се угрожавања националне безбедности успоравањем процеса демократизације тзв. „транзицијских друштава“, подривањем демократских институција и владавине права, и стварањем бројних социо-економских проблема. Слабе и корумпиране државне институције и неадекватна законска легислатива онемогућују владама успешно супротстављање овом проблему, што изнутра и споља угрожава националну безбедност (Мијалковић, 2005:247–248).

На спољнополитичком плану организовани криминал може индиректно да подстакне дезинтеграцију, онемогућавање или отежавање интеграције државе у одређене међународне институције и организације, увођење одређених облика санкција, интервенције међународне заједнице или великих сила којима се угрожава интегритет земље, као и осуду међународне заједнице због тога што је влада неспособна да му се супротстави, не жели то да учини или га подржава. Последице по безбедност државе истоветне су последицама политичких и економских притисака.⁹

На унутрашњем плану државе ефекти организованог криминала су

⁹ О последицама политичких и економских притисака види у: Савић, А., (2000), *Увод у државну безбедност*, ВШУП, Београд, стр. 152–155.

изузетно сложени, латентни и неретко представљају *стратегијски ризик* по безбедност државе и грађана услед:

– *дестабилизације економије и легалних тржишта* јер илегална тржишта ремете односе „понуде и тражње“ робе и услуга (који су „ослобођени пореза“);

– *угрожавања функционалности одређених државних ресора* јер је умрежавање постојећих и формирање нових криминалних организација и тржишта штетно по одређене националне функције, пре свега по економску, социјалну, здравствену, образовну...;

– *умрежавања организованог и других видова криминала*. Најопаснија је свакако веза са политичким криминалом, кроз финансирање терористичких група, оружаних побуна, субверзивне делатности, деструктивне психолошко-пропагандне делатности итд.;

– *инфилтрације организованог криминала у политички систем земље*, што урушава демократске институције и владавину права, а код грађана изазива неповерење у власт;

– *економске дестабилизације државе због утаје пореза и прања новца*, чиме се подривају економска и финансијска, а индиректно и национална безбедност;

– *скромнијег прилива средстава у буџет држава* као последице утаје пореза, чиме се осиромашују социјални, здравствени и пензиони фондови, али и буџети служби безбедности;

– *демографске дестабилизације државе*, услед деградације животне средине и нарушавања економске и социјалне сигурности породице;

– *повећања расизма и ксенофобије*, јер присуство илегалних миграната, страних жртава трговине људима и припадника страних криминалних организација ствара нове и развија постојеће националистичке и расистичке струје које могу да резултирају насилничким и политичким криминалом;

– *повећања корупције у јавном сектору*, нарочито ради контролисања политичких одлучилаца и умањивања способности кривичноправног система. Корупција је „добра инвестиција и режијски трошак криминалне стратегије и тактике“;

– *дестабилизације сектора унутрашњег економског инвестирања*. Недостатак правне сигурности и развијен организовани криминал главни су разлози обесхрабтивања страних инвеститора да улажу средства у националну економију;

– *потребе за великим буџетским издвајањима ради ефикасније социјалне контроле организованог криминала*. Сложене акције на превентивном, репресивном и плану заштите и помоћи жртвама од стране владиног и невладиног сектора захтевају велика буџетска издвајања. Потребан

обим таквих издвајања, без угрожавања финансијске стабилности, себи може да приушти мали број држава;

– *дестабилизације породице као основне јединице друштва*. Слабљење моћи државе у њеном економском, образовном и социјалном сектору директно се одражава на способност грађана да задовоље своје свакодневне личне и породичне потребе, што подрива институције брака и породице;

– *пораста кршења људских слобода и права*, што условљавају наведене последице, и

– *неефикасног функционисања међународних тела и институција у земљи* – више пута је доказано да припадници одређених међународних организација и тела надлежних за решавање унутрашњих конфликта тесно сарађују са организованим криминалом, што доводи у питање њихову ефикасност и сврсисходност и друго.

Закључак

Док се организовани криминал крајем прошлог века развијао и интернационализовао, системи безбедности многих земаља нису били способни да му адекватно одговоре. Кад су оформљене специјализоване службе за решавање овог проблема, већ су биле причињене велике штете. Огромна средства која су уложена у реформу система безбедности нису променила „сценарио у којем је он корак иза организованог криминала“. Стога треба наставити рад на реформи сектора безбедности.

Такво стање организовани криминал је искористио да се инфилтрира у готово све поре државног и друштвеног живота. Нарочито су деструктивне везе које су остварене са носиоцима политичке и економске моћи. Уз то, дошло је до умрежавања криминалних група које делују у националним оквирима, „подизања“ њиховог деловања на наднационални ниво, уз истовремено успостављање партнерства са криминалним групама и мрежама из других земаља, што је условило и стварање транснационалних илегалних тржишта организованог криминала.

Овако структурни безбедносни проблем на разне начине угрожава вредности и интересе појединца, друштва, држава и међународне заједнице. Генерално, организовани криминал може да угрози националну безбедност у економском, демографском, јавно-безбедносном, финансијском, социјалном и другим секторима, односно њен социјални мир, јединство и миран суживот народа и националних мањина, што се рефлектује и на остале нивое безбедности.

Литература:

1. Albadnewse, J. S., (2000), *The Causees of Organized Crime*, Journal of Contemporary Criminal Justice, No 4, Thousand Oaks.
2. Арнаудовски, Љ., (2002), *Меѓусловност и меѓузависност на тероризмот и организираниот криминалитет*, Годишник на Факултетот на безбедност, Скопје.
3. Williams, P., (1998), *Transnational Criminal Organizations and International Security*, World Security – Challenges for a New Century (eds. Klare, M. T.; Chandrani, Y.), St. Martin's Press, New York.
4. Viotti, P. R., Кауппи, М. V., (1997), *International Relations and World Politics – Security, Economy, Identity*, Prentice Hall, New Jersey.
5. Игњатовић, Ђ., (1998), *Организовани криминалитет*, Полицијска академија, Београд.
6. Кокољ, М., (1996), *Осврт на стање организованог криминалитета у неким државама света*, Организовани криминалитет и корупција, Српско удружење за кривично право, Београд.
7. *Конвенција Уједињених нација против транснационалног организованог криминала*, Службени лист СРЈ – Меѓународни уговори, број 6/2001.
8. Маринковић, Д., (2007), *Борба против организованог криминалитета у Републици Србији у периоду транзиције*, у: “Криминалитет у транзицији: феноменологија, превенција и државна реакција”, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд.
9. Мијалковић, С., (2003), *Организовани криминалитет као савремени безбедносни проблем: осврт на карактеристике и тенденције*, Криминалистичке теме, број 3–4, Факултет криминалистичких наука, Сарајево.
10. Мијалковић, С., (2005), *Трговина људима*, БеоСинг, Београд.
11. Милошевић, М., (2003), *Организовани криминал*, Службени лист СЦГ, Београд.
12. Piccarelli, J. T., (2008), *Transnational Organized Crime*, Security Studies – An Introduction (ed. Williams, P.), Routledge, London – New York.
13. Савић, А., (2000), *Увод у државну безбедност*, ВШУП, Београд.
14. Савић, А., (2007), *Национална безбедност*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд.
15. Hough, P., (2004), *Understanding Global Security*, Routledge, London – New York.
16. Шкулић, М., (2003), *Организовани криминалитет*, Досије, Београд.

Organized crime as threat to national security

***Abstract:** Organized crime is one of the most serious contemporary non-military threats to national and international security. Its destructive effects to all sectors of social and state life are obvious. Organized crime is well-known security and crime-related problem, so we will not discuss its theoretic and normative determinations. We will try to discuss correlations between organized crime and other contemporary security threats, and their effects on national security.*

***Key words:** organized crime, national security, jeopardising national security*